

Drets humans

- ❑ Es van declarar dos estats d'emergència, a Guinea i Zimbabwe amb conseqüències greus per als drets humans.
- ❑ Les ONG van exigir el tancament de Guantánamo i el Parlament europeu va aprovar l'informe que denuncia els abusos a Europa de la CIA en la lluita antiterrorista
- ❑ La Cort Penal internacional va identificar els dos primers inculpats pels crims comesos a Darfur.
- ❑ La Cort Internacional de Justícia va exculpar l'Estat de Sèrbia de genocidi a Bòsnia.

En aquest capítol s'hi analitza la situació relativa als drets humans i a les llibertats fonamentals a partir del seguiment de les violacions denunciades per organitzacions no governamentals de drets humans i per organitzacions intergovernamentals. El primer apartat fa referència a les violacions de drets humans, el segon a la justícia transicional i el tercer, inclou com un dels temes destacats d'actualitat, una anàlisi de la recent sentència de la Cort Internacional de Justícia sobre el cas de Bòsnia contra Sèrbia i l'aplicació de la Convenció sobre el Genocidi.

7.1. Violacions dels drets humans

El següent apartat inclou en una primera part informació sobre els contextos que han centrat la feina de les ONG així com sobre les tasques de les organitzacions intergovernamentals en els diferents continents. L'ordre en el qual es realitza la repassada de l'actualitat atén a l'ordre d'importància dels fets recollits.

a) Estats d'emergència i abús de poder

Aquest trimestre diversos Estats van continuar recorrent a la imposició d'un estat d'emergència com a resposta al dissentiment polític o a la protesta social. Entre els Estats afectats per aquesta mesura cal destacar Guinea i Zimbabwe on els governs van imposar un estat d'emergència com a conseqüència de les vagues celebrades als dos països, encara que en el cas de Zimbabwe es va imposar un estat de setge de facto, és a dir sense decret. En el cas de Guinea la violenta resposta de la policia i les FFAA contra els manifestants va produir més de 120 morts i nombroses detencions dels dirigents sindicalistes que van ser criticades enèrgicament per l'ACNUDH i ONG, els quals van sol·licitar que s'emprengués una investigació independent d'aquests crims per evitar que quedessin impunes, proposta que el Govern guineà no va admetre. A **Zimbabwe**, l'estat de setge de facto va permetre a les forces de seguretat violar la llibertat de moviments i de reunió dels ciutadans de Harare, després que la resposta a la vaga general deixés més de 5.000 ferits i la detenció de sindicalistes. De la seva banda, la MONUC, va condemnar l'ús de la violència després dels disturbis registrats a la **RD Congo**, que van deixar unes 134 persones mortes com a conseqüència de l'excessiu ús de la força per part dels cossos de seguretat en les diverses manifestacions que es van celebrar a la província occidental de Bas Congo.

L'Àsia també va viure aquest trimestre les conseqüències de la violència per part de les forces de seguretat. L'OMCT va denunciar que sota l'estat d'emergència a **Bangladesh**, 19 persones incloses un menor, van ser assassinades per les forces de seguretat i l'exèrcit, disposant els cossos de seguretat i forces armades de permís per entrar en qualsevol lloc i detenir persones sota sospita sense necessitat de cap ordre de detenció. De la seva banda, l'ACNUDH va expressar la seva profunda preocupació per la violència registrada a la regió de Terai, **Nepal**, que va deixar més de 20 morts després que el personal de l'ONU que es troba en el terreny observés un ús excessiu de la força per part d'agents de l'ordre. A les **Filipines**, P. Alston, Relator Especial sobre les Execucions Extrajudicials, sumàries o arbitràries de l'ONU, va declarar després de realitzar una visita al país

que un nombre important d'execucions extrajudicials comeses a les Filipines són clarament atribuïbles a les forces armades.

Mesures excepcionals i drets humans

Si bé el recurs per part dels Governaments als estats d'excepció sempre ha estat un instrument al qual han recorregut els Governaments de tall més autoritari, últimament assistim a un abús en l'adopció de les mesures de tipus excepcional per part dels Estats, en el marc de la lluita antiterrorista.

El Pacte Internacional de drets civils i polítics autoritza als Estats a suspendre de manera unilateral i temporalment algunes de les obligacions que els incumbeixen en virtut del Pacte, és a dir a decretar estats d'excepció. No obstant això, és necessari que es reuneixin dues condicions fonamentals: que la situació sigui de caràcter excepcional, que posi en perill la vida de la nació i que l'Estat part hagi proclamat oficialment l'estat d'excepció. Malgrat que el dret internacional considera legal la figura de l'estat d'emergència, exigeix uns límits estrictes que exigeixen que les mesures adoptades en aquest marc hauran de ser de caràcter excepcional i temporal i que mai no podran derogar el dret a la vida o a no patir tortures ni maltractaments.¹

Els estats d'emergència suposen la creació per part de l'Estat d'un marc d'excepcionalitat legal en què habitualment el poder executiu, els cossos de seguretat i les forces armades veuen incrementats els seus poders mentre que el poder judicial i amb ell, el control de les actuacions d'un Govern respecte al dret, es veu greument debilitat.

Aquest augment de les situacions d'excepcionalitat suposa una nova revaloració del dret penal com a instrument estatal amb el qual respondre a pretensions polítiques o socials que comencin a ostentar cert protagonisme en un Estat determinat. D'una altra banda constitueixen un intent per part de certs Estats de crear una normativa d'excepció, que permeti justificar accions, que a la llum del marc normatiu ordinari d'un Estat de Dret constitueixen greus violacions dels drets humans.

b) Independència del poder judicial i accés a la justícia.

Aquest trimestre al continent europeu, el Consell de Ministres del Consell d'Europa, va desestimar la sol·licitud del líder kurd Ocalan de realitzar un nou judici, i va considerar que el dut a terme contra a Turquia va respectar els estàndards internacionals, contradient així la sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans el 2005 que va considerar que aquest judici no havia tingut garanties per a l'inculpat. Aquesta decisió va ser criticada per M. Karayilan, un dels líders del PKK que la va qualificar de perjudicial per al moviment democràtic kurd. Així mateix, el Consell va instar a Montenegro a combatre la corrupció i la falta d'independència en el seu sistema judicial.

A l'Àfrica les ONG van realitzar diverses crides a favor de la independència del poder judicial com a garantia de protecció; així l'Observatori per a la Protecció dels Defensors de Drets Humans va denunciar les irregularitats del procés judicial dut a terme a **Etiòpia** contra 131 persones detingudes arran de les protestes pels resultats de les eleccions i acusades de delictes de conspiració i sublevació. A **Uganda**, la Comissió Internacional de Juristes² va instar a les autoritats a respectar la independència del poder judicial i a cessar la intimidació de la qual són objecte jutges i advocats. Al seu torn, l'ONG va denunciar la falta de compliment per part de la policia de les sentències emeses pel Tribunal Suprem i va exigir la llibertat de les persones detingudes sobre les quals ja existeix una ordre judicial de posada en llibertat.

L'Àsia va rebre al Relator Especial de l'ONU sobre la independència de jutges i advocats, L. Despouy, qui va presentar les conclusions preliminars sobre la seva visita a les **Maldives**. El Relator va subratllar la seva preocupació pel poder que la Constitució atorga al president, dirigit a controlar la jurisprudència i pel fet que, entre d'altres qüestions, la majoria dels detinguts siguin jutjats sense l'assistència d'un advocat.

¹ Comentari general a l'article 4 del Pacte Internacional de drets Civils i Polítics sobre estats d'emergència.

² Per a més informació llegiu http://www.omct.org/pdf/Observatory/2006/report/ethiopia_obs463-2_1106_eng.pdf?PHPSESSID=f959eb42944a2aae4ce7545dc2138c1f

A l'Amèrica Llatina és necessari destacar l'informe presentat per l'Oficina de l'ACNUDH en què s'assenyala que els pobles indígenes de **Mèxic** tenen problemes per accedir a la justícia i demana que les normes i costums d'aquestes comunitats siguin preses en compte en l'aplicació de la justícia.

c) Lluita antiterrorista i drets humans

L'activitat de les ONG en aquest camp va començar l'any exigint el tancament del centre de detenció de **Guantánamo** i fent una crida per posar fi a cinc anys de tortures i detencions. Les ONG van recordar que, tot i les reiterades crides de les Nacions Unides, la UE i altres organitzacions sol·licitant el tancament d'aquest centre, més de 400 persones hi continuen detingudes de manera indefinida. De la seva banda, *Human Rights Watch* va qualificar el tractament rebut pels detinguts per la CIA, de 'desaparició forçada' i va exigir al Govern que informi sobre tots els detinguts desapareguts que en algun moment van estar a poder de la CIA. L'ONG afirma que aquestes persones podrien haver estat traslladades a presons a l'estranger, on segueixen sota el control efectiu de la CIA, o bé tornades als seus llocs d'origen que inclouen Algèria, Egipte, Líbia i Síria, on és habitual la tortura de sospitosos de terrorisme³. Durant el trimestre, els EUA van acceptar la sol·licitud realitzada pel Relator Especial sobre la Protecció dels Drets Humans en la lluita contra el terrorisme, per examinar el tracte que reben els detinguts en aquest país.

Aquest trimestre **el Parlament Europeu va aprovar l'informe que denuncia els abusos de la CIA a Europa en la lluita antiterrorista**, reclama una investigació independent i considera inversemblant que certs governs europeus no tinguessin coneixement dels vols que van fer escala en alguns aeroports amb persones detingudes il·legalment. L'informe, que va incorporar diverses esmenes dirigides a suavitzar les crítiques a l'actuació dels Governos d'Alemanya, Romania o Polònia, posa de manifest que diversos governs europeus van violar un dels principis fonamentals en la protecció dels drets humans, el *non-refoulement*, que prohibeix l'enviament d'una persona a un país on corri perill de patir violacions greus de drets humans. Les ONG van coincidir que es tracta d'un primer pas perquè Europa rendeixi comptes de la seva complicitat en aquest greu assumpte.

A **Rússia**, l'organització de drets humans *Memorial* i el *think thank Demos*, amb seu a Moscou, van denunciar les greus violacions de drets humans que han provocat les operacions antiterroristes de les autoritats russes a Txetxènia i a la resta del Caucas nord. Al seu torn, ONG russes i internacionals, entre elles Amnistia Internacional, *Human Rights Watch* i *Moscow Helsinki Group*, van boicotejar una conferència sobre drets humans organitzada pel Govern txetxè a Grozni, posició que va ser criticada per les autoritats considerant-la poc constructiva i amb biaix polític. De la seva banda, el Comissari de Drets Humans del Consell d'Europa, T. Hammarberg, va manifestar preocupació per la situació dels drets humans que es viu a la República, va criticar la incapacitat de les autoritats txetxenes per determinar el parador de milers de persones desaparegudes, l'ús sistemàtic de la tortura com a mitjà per obtenir confessions falses i va proposar la creació d'una comissió de la veritat per determinar responsabilitats per aquests abusos.

A l'Àsia, les **Filipines** van aprovar una Llei de Seguretat Humana⁴ que entrarà en vigor al juny, la definició excessivament vaga del terrorisme, com acostuma a ser freqüent en aquest tipus de legislació, pot donar lloc a abusos per part de les autoritats. Entre les disposicions que comporten més riscos per al respecte als drets humans, destaca la discrecionalitat que s'atorga a la policia, que pot procedir a una detenció sense ordre judicial, la possibilitat d'enviar una persona a un altre país en el cas que el seu testimoni calgui en el marc d'investigacions per terrorisme i la pena de 40 anys de presó sense contemplar la llibertat provisional.

³ Per a més informació llegiu <http://hrw.org/reports/2007/us0207/>

⁴ Per a més informació llegiu <http://philippines.ahrchk.net/pdf/HumanSecurityActof2007.pdf>

A l'**Amèrica Llatina** és necessari destacar l'adopció de la Declaració de Panamà sobre la Protecció davant del Terrorisme en el marc de l'OEA i la sentència de la Cort Interamericana de Drets Humans que ordena a l'**Estat peruà** el pagament de 20 milions de dòlars als familiars de 41 persones que pertanyen a Sendero Luminoso acusades de terrorisme. La Cort estableix la responsabilitat de l'Estat per les execucions extrajudicials comeses en el marc d'un motí organitzat pel mateix govern el 1992. El Govern peruà va criticar durament la sentència i va recordar, en un intent d'eludir públicament la responsabilitat per uns fets d'extrema gravetat, que les víctimes eren integrants d'un grup terrorista i va amenaçar fins i tot amb el no reconeixement futur de la jurisdicció de la Cort.

d) Llibertat d'expressió i d'opinió

Durant aquest trimestre, a l'Àsia Central i el continent europeu, les ONG van instar a les autoritats del **Turkmenistan** a posar fi a la persecució dels opositors polítics i a alliberar els presos polítics. D'una altra banda, les ONG van plantejar que el deteriorament que pateix la llibertat d'expressió a l'**Azerbaidjan**, i el risc de detenció i represàlies als periodistes crítics amb les autoritats o que denunciïn casos de corrupció, podria denotar la por del règim a que el país experimenti canvis polítics com els produïts a Geòrgia i Ucraïna.

Les ONG entre elles Amnistia Internacional, *Human Right Watch* i *International Helsinki Federation for Human Rights* (IHF), van reclamar a la UE que no aixequés les sancions a l'**Uzbekistan** al·legant que la situació de repressió interna està deteriorant-se al país arran de les esmenes introduïdes a la legislació sobre mitjans de comunicació que augmenten el control oficial sobre els mitjans. Aquesta demanda pren especial sentit si es té en compte que és la primera vegada que la UE suspèn parcialment un acord de partenariat i cooperació a falta de compliment en matèria de drets humans⁵. A **Turquia**, la societat civil i el Relator Especial sobre la llibertat d'opinió i d'expressió van manifestar profunda preocupació per l'assassinat d'H. Dink, respectat periodista i intel·lectual, conegut per la seva labor crítica sobre un període determinat de la història del país.

A l'Àfrica, Amnistia Internacional va denunciar la situació judicial en què es troba B. Sabbar, secretari general de l'Associació Sahrauí de Víctimes de Violacions Greus de Drets Humans Comeses per l'Estat Marroquí, i la d'un altre integrant de la mateixa associació per la seva labor de denúncia de les violacions de drets humans al **Sàhara Occidental** i de la defensa pública del dret a la lliure determinació. A **Eritrea**, van començar a ser alliberats periodistes detinguts en l'onada d'arrestos iniciada al novembre, però les ONG van denunciar que desenes de periodistes segueixen en presons secretes patint tortures i condicions inhumanes, la qual cosa va ocasionar la mort a diversos d'ells l'any passat. Així mateix, les organitzacions van denunciar que els periodistes alliberats continuen sent objecte de vigilància policial, amb la finalitat d'impedir que deixin el país.

A l'Àsia, desenes de periodistes es van manifestar a **Sri Lanka** per protestar per la mort i segrest de professionals de la informació al país i van assenyalar que Sri Lanka és un dels països més perillosos del món per als periodistes.

e) Drets econòmics, socials i culturals

Al continent africà les condicions de precarietat laboral en el sector de la medicina a Zimbabwe van provocar un èxode dels metges i una vaga de quatre setmanes i, per tant, una crisi d'accés a la sanitat. En aquest sentit és necessari destacar que les condicions laborals dignes dels treballadors de sectors com l'educació, medicina, etc., constitueixen un component fonamental de les

⁵ K. Roth, *Luces y sombras en la defensa de los derechos humanos en 2005*, a Papeles de cuestiones internacionales. CIP, 2006

obligacions que tenen els Estats respecte al compliment dels drets socials i que mereix especial atenció per part dels governs.⁶

Una novetat legislativa que mereix ser esmentada és la derogació per part de **Sud-àfrica** de la llei que prohibia als refugiats i peticionaris d'asil accedir a una ocupació al país, posant fi a la discriminació que patia aquest col·lectiu.

A l'Àsia, Amnistia Internacional i *Human Rights Watch* van donar visibilitat a la situació laboral en què es troben els prop de 2.6 milions de treballadors domèstics a **Indonèsia**, que han de suportar unes condicions salarials indignes, jornades de treball de fins a 22 hores, violència sexual i reclusió forçada, davant la passivitat del Govern davant aquesta situació. Així mateix, les organitzacions van denunciar la situació de discriminació que pateixen els treballadors migrants interns a la **Xina** respecte al dret a l'habitatge, la salut i l'educació, a més de la greu situació laboral en què es troben. Amb relació a la situació de major gravetat en l'àmbit laboral, la que es refereix al treball forçat, és necessari destacar l'acord adoptat entre l'OIT i el Govern de **Myanmar** pel qual les víctimes d'aquest tipus de treballs tindran la possibilitat de sol·licitar una indemnització. Finalment, respecte al continent asiàtic, FIAN va presentar un informe en el qual va detallar les violacions del dret a l'alimentació i del dret a l'aigua que pateixen els pagesos a l'**Índia**.

A **Europa**, aquest trimestre és necessari destacar la publicació d'un informe de l'Observatori Europeu per al Racisme i la Xenofòbia de la UE, que va denunciar la situació de discriminació que molts musulmans europeus pateixen en l'àmbit laboral, educatiu i de l'habitatge i va destacar una dada important, que el sentiment d'exclusió és més gran en la tercera generació que en la primera.⁷

Els drets econòmics socials i culturals, els drets de segona categoria: El Cas de l'Iraq

El PNUD juntament amb el Govern iraquí va publicar un informe en el qual va donar a conèixer xifres alarmants, un terç dels iraquians viuen en la pobresa i un cinc per cent viu en condicions d'extrema pobresa⁸. L'informe subratlla que les condicions de vida dels iraquians s'han deteriorat considerablement en comparació dels anys setanta i vuitanta, particularment pel que fa als drets socials: aigua potable, electricitat, serveis sanitaris, treball, habitatge, accés i qualitat de l'educació i destaca que l'erosió de les condicions de vida està contribuint a la guerra civil a l'Iraq. El document també identifica diferències en els nivells de vida en funció de la zona, sent la pobresa més gran al sud, seguida pel centre i després el nord del país i mostrant les àrees rurals tres vegades més de pobresa que les urbanes.

Aquest informe evidencia les conseqüències que per als drets socials té l'esclat d'un conflicte i el caldo de cultiu que suposen aquestes vulneracions per a l'agreujament de la violència. Les vulneracions dels drets socials han de ser tractades com a violacions de l'ordre jurídic internacional i de les obligacions dels Estats. La consideració única de les violacions de drets civils i polítics com les úniques violacions de drets humans en un conflicte i el relegar les vulneracions dels drets socials al camp de les conseqüències inevitables d'un context violent, suposa el no respectar una de les característiques fonamentals dels drets, la indivisibilitat i interrelació de tots ells, és a dir la no jerarquia d'aquests. El parlar de l'accés als serveis socials en termes de drets complementa les estratègies de reivindicació de justícia social, aporta la possibilitat d'exigir als Estats el compliment de les seves obligacions legals que voluntàriament han adquirit a nivell internacional i, el que és més important, suposa un instrument d'exigibilitat d'aquests drets per a les víctimes.

7.2. Justícia Transicional

⁶ Comentaris generals Comitè de Drets Econòmics Socials i Culturals de les Nacions Unides sobre el dret a la salut i el dret a la educació.

⁷ El document, "*Els musulmans a la Unió Europea: discriminació i islamofòbia*", difós a final de desembre, recopila informació sobre incidents xenòfobs i sobre la situació general dels musulmans a través d'investigacions a tots els Estats membres de la UE entre desembre del 2005 i gener del 2006.

http://eumc.europa.eu/eumc/index.php?fuseaction=content.dsp_cat_content&catid=1

⁸ Per a més informació llegiu <http://www.iq.undp.org/ubn/ubn.htm>

El concepte de justícia transicional es refereix als processos interrelacionats d'enjudiciament i rendició de comptes, difusió de la veritat, indemnitzacions i reforma institucional que es produeixen arran de conflictes de gran magnitud i que contribueixen al reestabliment de les relacions socials a llarg termini. Aquest apartat inclou els esdeveniments més destacats del trimestre en aquest àmbit.

Situació dels processos actuals de justícia transicional	
Àfrica	
Burundi	Govern i ONU debaten la futura Comissió Nacional per a la Veritat i la Reconciliació i el Tribunal Especial per a Burundi.
Congo	La Cort de Cassació francesa invalida la decisió judicial de 2004 que va anul·lar el procés dels desapareguts de Beach Brazzaville i confirma la competència de la justícia francesa per perseguir i reprimir els autors de la massacre de Beach Brazzaville el 1999.
Libèria	La Comissió de Veritat i Reconciliació ajorna l'inici de les audiències previstes per al gener per continuar el procés d'informació a la població amb la finalitat que aquesta estigui plenament informada abans de participar-hi.
Rwanda	Rwanda deixa en llibertat més de 9.000 presos, detinguts arran del genocidi de 1994. Es tracta de l'última onada d'excarceracions sota el decret presidencial de 2003, a partir de l'any del qual han estat posats en llibertat un total de 60.000 presos. El Tribunal Penal Internacional per a Rwanda confirma la sentència a cadena perpètua de l'exministre de finances, E. Nindabahizi, per càrrecs de genocidi i extermini.
Sierra Leona	Segons el fiscal del Tribunal Suprem de Sierra Leona, la mort de S. H. Norman, exministre d'Afers Estrangers i líder de la milícia sospitosa de crims de guerra a Sierra Leona, priva el país del seu dret a la justícia. El Tribunal Especial de l'ONU per a Sierra Leona anuncia que el procés judicial contra C. Taylor, començarà el 4 de juny que ve.
Sudan/Darfur	La Fiscalia de la Cort Penal Internacional identifica els dos primers sospitosos d'haver comès crims de guerra a Darfur, l'actual Ministre d'Assumptes Humanitaris, Ahmed Haroun, que en el període 2003-2004 ocupava el càrrec de Ministre de l'Interior, i Ali Mohammad Ali Abd-al Rahman, també conegut com a Ali Kushayb, suposat líder de milícies Janjaweed i coronel de les FFAA a la localitat de Wadi Salih (Darfur Occidental).
Sudan/Txad	El Govern anuncia el projecte de llei que concedeix una amnistia general als militants i simpatitzants del grup armat d'oposició FUCD, que recentment ha signat un acord de pau amb el Govern.
Uganda	El grup armat d'oposició LRA que està participant en les converses de pau amb el Govern ugandès, manifesta que la inculpció dels responsables de l'LRA per la Cort Penal Internacional obstaculitza un acord de pau amb el Govern ugandès.
Amèrica	
Colòmbia	S. Mancuso, el més visible i investigat dirigent dels grups paramilitars Autodefenses Unides de Colòmbia (AUC), confessa haver ordenat 15 massacres i s'atribueix la responsabilitat de l'assassinat de 336 persones. Aquesta declaració es realitza en el marc de l'aplicació de les disposicions de la Llei de Justícia i Pau, no obstant això, fonts judicials i familiars de víctimes afirmen que els assassinats reconeguts són només una part dels comesos. D'una altra banda, l'assassinat d'una dirigent camperola que havia denunciat l'apropiació de terres per part de paramilitars suposa un seriós qüestionament de l'existència de garanties perquè les víctimes puguin exigir els seus drets. Y. Izquierdo no tenia protecció malgrat haver-la sol·licitat en repetides ocasions davant les amenaces rebudes.
Haití	Un tribunal federal de Miami condemna el coronel C. Dorélien, un antic membre del Military's High Command a pagar 4.3 milions de dòlars per violacions de drets humans, que comprenen tortura, execucions extrajudicials i crims contra la humanitat.
Àsia i Pacífic	

Afganistan	La cambra baixa del Parlament aprova una resolució sobre "Estabilitat Nacional i Reconciliació" que suposa una amnistia a un ampli marge de responsables de violacions de drets humans.
Cambodja	Organitzacions nacionals i internacionals urgeixen a la cambra extraordinària dels tribunals de Cambodja encarregats de jutjar els khmers vermells a adoptar regles internes de procediment que respectin estàndards internacionals que assegurin la independència del poder judicial i la protecció de les víctimes i dels acusats
Timor-Leste	S'inicien les audiències públiques en el marc de la Comissió de la Veritat i l'Amistat sobre els fets ocorreguts en Timor-Leste abans i després del referèndum d'independència celebrat el 1999. Fòrum ÀSIA i Yayasan Hak, denuncien que el procés dels treballs de la Comissió de la Veritat i l'Amistat pot convertir-se en un instrument d'impunitat.
Nepal	La Comissió Nacional de Drets Humans creada durant el conflicte armat informa sobre el fracàs en la implementació de les provisions de drets humans esmentades a l'Acord de Pau tant per part del Govern com dels maoistes. La Comissió assenyala que cap de les parts ha informat sobre la demarcació i emmagatzematge de mines, sobre el parador de les persones detingudes, les dificultats enfrontades per les persones desplaçades per tornar a les seves llars i la falta d'iniciatives provinents de les dues parts de crear una Comissió de veritat i reconciliació, inclosa a l'acord de pau.
Filipines	Com a resposta a l'informe de la Comissió Melo, juntament amb els resultats inicials del Relator Especial el govern va presentar un pla que inclou la creació de tribunals especials per accelerar els judicis dels presumptes autors. No obstant això fins a la data no hi ha hagut una sola condemna judicial, constituint el principal obstacle important per posar fi a les execucions polítiques, la falta d'un mecanisme eficaç de protecció de testimonis, davant de les amenaces i intimidacions.
Europa i Asia Central	
Sèrbia	La fiscal del Tribunal Internacional per a Crims de Guerra a l'Antiga Iugoslàvia, C. del Ponte, insta a la UE a abstenir-se de reprendre un diàleg amb el Govern de Sèrbia fins que aquest no lliuri als suposats responsables de delictes contra la humanitat.
Rússia	Finalitza l'amnistia del Govern de Rússia anunciada al juliol i dirigida a militants de Txetxènia i de la resta del Caucas nord que no haguessin comès crims greus. Les xifres de les persones acollides a la mesura s'estimen entre 400 i més de 500, segons fonts oficials. Alguns analistes han qüestionat l'eficiència de l'amnistia per considerar que no s'hi han acollit els sectors clau de la resistència armada sinó militants menors o persones que els havien proporcionat suport en forma de manutenció.

7.3. Decisió judicial destacada del trimestre. Sentència de la CIJ sobre el cas Bòsnia contra Sèrbia.

En el següent apartat s'hi analitza una de les sentències amb més rellevància a nivell internacional que s'ha fet pública durant el trimestre. Ens referim a la sentència de la Cort Internacional de Justícia (CIJ) en el cas Bòsnia i Hercegovina contra Sèrbia sobre l'aplicació de la Convenció sobre la Prevenció i Penalització del Crim de Genocidi, que finalitza 14 anys després que Bòsnia presentés una demanda contra al Govern de Milosevic per la campanya de neteja ètnica desenvolupada a Bòsnia i Hercegovina. L'anàlisi recull les interpretacions jurídiques de la Cort que van tenir com a resultat final l'exempció de responsabilitat de l'Estat de Sèrbia pel crim de genocidi. En aquest sentit és interessant esmentar que en el cas que la CIJ hagués declarat culpable Sèrbia, hauria estat la primera vegada que un Estat és declarat responsable de genocidi, en lloc d'un individu o grup.

a) Fets

Els fets que va jutjar la Cort ateniien a una demanda presentada per Bòsnia Hercegovina en què s'acusava Sèrbia, com a hereva de la personalitat jurídica de l'antiga Iugoslàvia, de genocidi per l'autoria d'execucions extrajudicials, tortures, segrestos i detencions arbitràries comeses totes elles durant la guerra dels Balcans i les víctimes de la qual en la seva majoria van ser musulmans i croats.

b) Jurisdicció

Abans de pronunciar-se sobre el fons de la qüestió, la Cort va considerar que tenia jurisdicció en base a l'article IX de la Convenció per a la Prevenció i Sanció del Genocidi, pel qual es regula la seva funció de dirimir conflictes entre Estats relatius a la interpretació, aplicació o execució de la Convenció, fins i tot les relatius a la responsabilitat d'un Estat en matèria de genocidi. Cal recordar que la Cort Internacional de Justícia únicament dirimeix controvèrsies entre Estats i que l'any de la seva creació, 1945, l'únic subjecte al qual es reconeixia responsabilitat internacional era l'Estat, per la qual cosa l'individu no podia ser ni demandat ni demandant.

c) Obligacions dels Estats sota la Convenció sobre el Genocidi

La Cort va clarificar que les obligacions que es deriven de la Convenció per als Estats, consisteixen en l'obligació de prohibir i de prevenir el genocidi i la de processar persones imputades de genocidi, incloent aquesta última l'obligació de cooperar amb els tribunals competents. Un dels arguments esgrimits per Sèrbia va ser el que per establir la responsabilitat d'un Estat, és imprescindible que existeixi, de manera jurídicament provada, la responsabilitat prèvia individual del o dels autors que originin posteriorment la responsabilitat de l'Estat. No obstant això, la Cort va afirmar que tenia competència per establir directament la responsabilitat d'un Estat, sense que existeixin sentències prèvies que confirmen la responsabilitat individual dels autors, si els fets els han comès òrgans, persones, o grups els actes dels quals s'atribueixin al mateix Estat.

d) Responsabilitat de Sèrbia pels crims a Bòsnia i Hercegovina

La Cort va afirmar que la "neteja ètnica" únicament pot ser una forma de genocidi si correspon a una de les categories d'actes prohibits per la Convenció sobre el Genocidi i va començar l'examen orientat a decidir si els crims comesos van constituir genocidi, és a dir si va existir l'element intencional de destruir un grup determinat, en aquest cas, els bosnians musulmans.

Donada la gravetat dels fets dels quals s'acusa en els procediments per genocidi, la Cort va recordar l'exigència d'uns **estàndards elevats de prova**. Les proves aportades per Bòsnia es van referir en gran mesura a decisions i documentació del Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia (TPII), que van ser acceptades per la Cort. A més, Bòsnia va al·legar l'existència d'una documentació del Consell Suprem de Defensa serbi, que hauria aportat claredat sobre les qüestions d'intencionalitat i responsabilitat, però que Sèrbia es va negar a lliurar a la Cort. En aquest sentit, és interessant veure com la Cort en la seva sentència final únicament recull la petició de Bòsnia d'obtenir els documents, però en cap moment s'inclou la negativa de Sèrbia a lliurar a la Cort l'esmentada documentació ni una petició del Tribunal dirigit a obtenir una còpia d'aquests.

Respecte a l'**element intencional**, la Cort reconeix que les víctimes dels assassinats massius a zones específiques de Bòsnia Hercegovina i en camps de detenció van ser en la seva majoria musulmans i croats, la qual cosa podria suggerir que podrien haver estat objectiu sistemàtic. No obstant això, la Cort opina que aquests actes no constitueixen genocidi perquè no hi ha proves que determinin l'element intencional d'aquests crims, és a dir, el desig de destruir al grup com a tal. El Tribunal accepta en canvi que podrien ser crims contra la humanitat o crims de guerra però afirma que no té jurisdicció per a determinar-ho.

Aquesta argumentació s'allunya de sentències de tribunals penals internacionals en les quals en absència d'evidències explícites, la prova per determinar si existeix un genocidi es pot deduir d'un conjunt de fets i circumstàncies, del context general, de l'objectiu sistemàtic de víctimes sobre la base de la seva pertinença a un grup determinat o de la gravetat i la repetició dels fets. El vicepresident de la CIJ, el jutge Al-Khasawneh, inclou segons la seva opinió dissident de la sentència nombrosos casos que il·lustren aquesta posició⁹.

No obstant això, la Cort va opinar que del sol patró d'atrocitats comeses contra un mateix grup no pot deduir-se l'element intencional, sinó que aquest ha de provar-se amb fets o demostrar-se que existeix un pla deliberat. La Cort també va denegar un dels arguments esgrimits per Bòsnia pel qual els Objectius Estratègics de la República dels Serbis a Bòsnia i Hercegovina constituïen una evidència de la intenció genocida juntament amb el patró persistent de conducta.

La Cort també dona suport a la seva decisió en el fet que el TPII no ha establert que els crims comesos a Bòsnia i Hercegovina, a banda dels comesos a Srebrenica, constitueixen genocidi. No obstant això, és necessari esmentar que la jurisdicció d'aquest tribunal únicament es refereix a la responsabilitat individual penal i que la CIJ examina el quadre total d'actuacions, per la qual cosa l'àmbit d'examen és més ampli i està millor posicionat per examinar un quadre persistent de conductes, que no es limita a les actuacions d'un únic individu.

Aquesta negació del genocidi per part de la Cort constitueix implícitament una deslegitimació del procés que es va obrir contra Milosevic i les imputacions per genocidi davant el Tribunal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia.

e) Responsabilitat de Sèrbia pels crims d'Srebrenica.

La Cort es refereix als judicis del TPII i defineix la matança d'Srebrenica com a genocidi i admet en aquesta ocasió que la intenció era destruir un grup. No obstant això, el Tribunal sentència que Sèrbia no és responsable per comissió d'actes de genocidi, ja que ha violat únicament l'obligació de prevenir-lo.

La Cort també va afirmar que no hi ha evidència que Sèrbia participés activament en les massacres planejant-les o duent-les a terme. Malgrat aquesta afirmació, la CIJ admet que en els anys previs als fets de Srebrenica, Sèrbia va participar amb els serbobosnians en operacions militars a Bòsnia i Hercegovina i reconeix el suport financer d'alguns oficials de l'exèrcit de la República Spreska (VRS), però considera que això no els concedeix automàticament l'estatus d'òrgan de l'antiga Iugoslàvia. És en aquest aspecte en el qual es basa la Cort per fonamentar que Sèrbia va violar l'obligació de prevenir el genocidi perquè no va utilitzar la seva influència per evitar els crims.

Tot i això, és poc convincent jurídicament la idea que existeixi responsabilitat de l'Estat pel fet de no influenciar les decisions de la República Spreska i que aquell mateix poder i influència no sigui utilitzat per la Cort per afirmar la participació de Sèrbia o almenys la complicitat en els fets.

Finalment, la Cort també va sentenciar que Sèrbia havia violat l'obligació de cooperar amb els tribunals penals internacionals i va exigir que es lliurin Mladic i Karadzic al TPIY.

⁹ El Tribunal Internacional per a Rwanda va utilitzar en diversos casos - Akayesu, Rutaganda i Musema, entre d'altres - l'argument que és possible deduir l'element intencional del genocidi d'un acte en concret a partir del context general de comissió d'actes que sistemàticament es dirigeixen contra el mateix grup. El Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia i la seva cambra d'Apel·lacions va mantenir en els casos Jelisis i Krstić que el quadre persistent de conducta coneguda com a neteja ètnica constitueix una evidència de l'element subjectiu del genocidi; que, davant la falta de proves, representa una evidència directa de l'intent de cometre genocidi i que la intenció ha de deduir-se de les circumstàncies de facto del crim.

Proves presentades per Bòsnia

A més de nombrosos informes provinents de les Nacions Unides, del Tribunal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia i d'ONG, dirigits a evidenciar la responsabilitat de Sèrbia, Bòsnia presenta dues proves que mereixen especial atenció.

Bòsnia aporta un document en el qual un oficial de la policia de la República Srpska es refereix als **escorpins (grups paramilitars serbis) com a unitat del Ministeri de l'Interior de Sèrbia**. Bòsnia argumenta que van existir llaços estrets entre el govern de Sèrbia i les autoritats de la República Srpska, de naturalesa política i financera i que en aquest cas hi havia una unitat d'objectius, d'ètnia i ideologia comuna. Sèrbia respon que es tracta d'una còpia i no un document original. La Cort realitza un examen per dirimir quina relació existia entre els escorpins i l'Estat de Sèrbia i sentència que no es pot dir que constitueixin un òrgan de dret de Sèrbia. Una altra vegada més la Cort no opta per recolzar-se en decisions com la del TPII en els casos Tadić i Celebici, que afirmen que un Estat pot tenir control sobre un grup o forces armades encara en el supòsit que les forces armades que actuen en nom de l'"Estat controlador" tinguin processos de decisió i tàctiques autònomes si participen d'una estratègia comuna.

Una altra prova aportada per Bòsnia consisteix en una emissió televisiva d'una execució de musulmans realitzada pels escorpins i el posterior **discurs de representants del Govern de Sèrbia** en el que afirmaven que lo que va passar a Srebrenica va ser responsabilitat de l'anterior règim, al qual van qualificar d'antidemocràtic. La Cort qualifica de polític aquest discurs i considera que d'ell no es desprèn la responsabilitat de Sèrbia en les massacres de Srebrenica. En aquesta argumentació la Cort també realitza un gir i no respecta decisions anteriors pròpies com la del cas Nicaragua vs. EUA en què la Cort va afirmar que els discursos emanats d'oficials d'alt rang polític disposen d'un alt valor probatori quan es reconeixen fets que són perjudicials per a l'Estat al qual representa aquesta persona i poden constituir una forma d'admetre els fets. En aquest cas la intenció d'aquest discurs era distanciar-se dels actes comesos per l'anterior règim amb la qual cosa implícitament es reconeix una culpabilitat pels fets comesos en el passat.

f) Conclusions

La sentència de la Cort Internacional és una sentència la línia argumental de la qual rebaixa la interpretació de la normativa internacional relativa a la prohibició de genocidi. Davant la gravetat dels fets -més de 8.000 persones assassinades, quadres sistemàtics de violacions de drets humans -, la Cort opta per una interpretació del dret totalment asèptica que elegeix emparar-se en una absència d'element intencional per no declarar com a genocidi les atrocitats comeses a Bòsnia. La Cort, encara reconeixent que els fets podrien ser qualificats de crims de lesa humanitat o crims de guerra, que no necessiten aquest element intencional, addueix una falta de jurisdicció i opta per evitar pronunciar-se sobre les conseqüències de l'esmentada qualificació pel que fa a la responsabilitat de Sèrbia.

L'única obligació que segons la Cort va violar Sèrbia va ser l'obligació de prevenir el genocidi d'Srebrenica; no obstant això no exigeix a Sèrbia el pagament de cap compensació. L'absència de càrrecs davant l'esmentada violació, converteix la sentència en una mera declaració que sembla oblidar que la responsabilitat dels Estats per omissió té el mateix valor jurídic i la mateixa gravetat que la violació per comissió¹⁰.

El resultat és una elecció, una elecció interpretativa del dret, que obvia els drets de les víctimes i que sota l'argument d'una tècnica jurídica estricta deixa un Estat impune per uns actes que almenys haurien d'haver-se qualificat de crims de lesa humanitat i, el que és més greu, obre una bretxa encara més gran entre les instàncies internacionals encarregades d'administrar justícia i les víctimes.

¹⁰ Capítol III del Projecte d'Articles sobre responsabilitat de l'Estat per fets internacionalment il·lícits, adoptat per la Comissió de Dret Internacional en el seu 53è període de sessions (A/56/10) i annexat per l'AG en la seva Resolució 56/83, de 12 de desembre de 2001.